

STRAFBAR PASSIVITET

NICOLAJ S. HOLST
LEKTOR, PH.D.
AARHUS UNIVERSITET
JURIDISK INSTITUT
NH@LAW.AU.DK

STRAFBAR PASSIVITET?

- › Tilfælde, hvor personer straffes for ikke at gøre noget, de skulle have gjort.
- › Det interessante ved strafbar passivitet?
  - Hjemmelsspørgsmålet
  - Den alternative handling/handlepligtens indhold
    - Ved handlingsforbrydelser er dette intet problem.
    - Det vil det ofte være ved (visse) passivitetsforbrydelser

PASSIVITETSFORBRYDELSER /UNDLADELSESFORBRYDELSER

› 2 grupper/typer:

1) Den ulovlige passivitet følger direkte af loven:

- Ikke de store problemer (strfl. §§ 141, 185 og 253).
- Ikke hyppigt anvendt i praksis. (Hovedsageligt indenfor særlovgivningen).

2) Den ulovlige passivitet følger ikke direkte af loven:

- Et (udvidet) fortolkningsproblem, særligt mht. ansvarets begrænsning.

KORT OM UAGTSOMME FORBRYDELSE

- › Uagtsomhedsforbrydelser overtrædes ofte ved en blanding af handlinger og undladelser.
- › Få sager om overtrædelse af straffeloven ved uagtsom passivitet.
  - U 2014.687 Ø (Præstøsagen)
  - Oftere overtrædelse af speciallovgivningen.
- › Når der er tale om at »forårsage« skade mv. anvendes en »juridisk« og ikke en f.eks. naturvidenskabelig årsagssammenhæng. (strfl. § 241 og § 249 mv.)

ANSVARSBETINGELSER FOR PASSIV MEDVIRKEN?

› Hvad siger teorien?

- For at straffe for en undladelse, må denne kunne ligestilles med en aktiv forbryderisk handling.
- For at en sådan ligestilling kan opstå, må der foreligge en særlig tilknytning mellem den passive person og den interessekrænkelse som straffebestemmelsen retter sig mod
  - Enten via en særlig tilknytning til den aktivt skadesvoldende faktor eller den skadeslidende interesse.

› (Overses her nogle grundlæggende hjemmelsmæssige forskelle?)

U 2014.1150 H («ARRESTDOMMEN«)

› Faktum:

- T1-T5 tiltalt for overtrædelse af strfl. § 245 ved som varetægtsarrestanter i Århus Arrest, i forening med A, at have slået og spyttet på en anden arrestant, samt tvunget ham til at spise cigaretskodder.
- Episoden udspillede sig over en periode på ca. 45 min.
- Ingen vagter tilstede.
- De tiltalte kendte ikke hinanden og kunne ikke selv bestemme, om de kom på gårdtur på gerningstidspunktet.

U 2014.1150 H («ARRESTDOMMEN«)

Præmisser:

- › »Efter straffelovens § 23, stk. 1, 1. pkt., omfatter strafansvaret alle, »der ved tilskyndelse, råd eller dåd« har medvirket til en forbrydelse. Straffeloven indeholder enkelte særlige regler om strafansvar for passivitet (undladelse), jf. f.eks. straffelovens § 141 [...] og § 253, stk. 1, nr. 1 [...]. Disse regler er ikke til hinder for, at ansvar for medvirken til en forbrydelse som f.eks. vold kan pådrages ved passivitet i de særlige tilfælde, hvor der er grundlag for at sidestille passivitet med en aktiv medvirkenshandling«.

U 2014.1150 H («ARRESTDOMMEN«)

› Højesteret slår altså fast:

1) At de såkaldt ægte undladelsesforbrydelser (om passivitet i visse nødsituationer) ikke står i vejen for, at der kan straffes for medvirken ved passivitet, men

2) at straf for medvirken ved passivitet alene kan ske i *særlige tilfælde*, og

3) at der skal være *grundlag for at sidestille* passiviteten med en aktiv medvirkens handling

› ...og, at hjemlen for passiv medvirken selvfølgelig skal findes i strfl. § 23.

U 2014.1150 H («ARRESTDOMMEN«)

› Om dette grundlag for at sidestille uddyber Højesteret:

- »Hertil kræves normalt, at der er en særlig forbindelse mellem den passive person og det kriminelle hændelsesforløb, således at der med rimelighed kunne forventes en aktiv handling fra den pågældende, idet passiviteten ellers kan anses som udtryk for tilslutning til eller understøttelse af forbrydelsen«.

FORÆLDRES ANSVAR VED FORBRYDELSER MOD BØRN

- › Ansvarsgrundlag = »acceptkonstruktion«
  - Forældre har pligt til at beskytte deres børn (forældreansvarslovens § 2)
  - Det anses for en accept af samleverens vold/overgreb mod barnet, hvis den forælder, der har omsorgspligten over barnet, undlader at handle, trods viden om vold/overgreb.

- › Ikke klart, om det i praksis kræves, at passivitetens skal være »konkludent«.

- › Praksis på området er den mest udviklede og detaljerede mht. handlepligtens indhold/den alternative handling.
  - Dog ikke taget stilling til alle relevante spørgsmål

FORÆLDRES ANSVAR VED FORBRYDELSE MOD BØRN

- › Højesteret tog stilling i U 1998.545 H (moders passivitet over for samleverens vold mod hendes 3-årige søn):
- »Når tiltalte trods sin omsorgspligt forholdt sig passiv over for [samleverens] fortsatte voldsudøvelse, må dette derfor betragtes som en accept af denne voldsudøvelse. Højesteret tiltræder herefter, at tiltalte i det skete omfang er fundet skyldig i medvirken til den vold, som [samleveren] udøvede over for [barnet]«
  - »[...] retsbelæringen om ansvar for passiv medvirken, kan ikke anses for urigtig«.

FORBRYDELSER MOD BØRN – DEN ALTERNATIVE HANDLING

- › Hvad skal den passive forældre så gøre?
  - Tilstrækkeligt at sige fra?
    - Vestre Landsret dom af 22. december 2015, 9. afdeling, V.L. S-1787-15.
  - Ophæve samlivet?
    - U 2012.998 V (Brønderslevsagen)
- › Hvad så med bagefter, eller hvis den anden modsætter sig?
  - Fare for repressalier.
    - Praksis: Må ikke medføre *særligt* fare, jf. U 1998.545 H.

PASSIVITETSFORBRYDELSE UDEN FOR MEDVIRKENSSOMRÅDET

- › Tilstandsforbrydelser, som f.eks. besiddelsesforbrydelser, kriminaliserer tilstande eller relationer og er i loven beskrevet med handlingsneutrale ord.
- › F.eks. Forbud mod besiddelse af narkotika, våben og børnepornografier.
- › Alle disse ting kan modtages tilfældigt, uanmodet og ufrivilligt...

NARKOTIKA OG SKYDEVÅBEN

- › Her må handle, hvis han vil undgå ansvar, men hvad skal man gøre?
  - a) tilbagegive effekterne til ejeren/tidligere besidder,
  - b) uskadeliggøre/destruere effekterne
  - c) underrette eller videregive til politiet.

- Der må indrømmes rimelig tid til at handle.
  - Tfk 2015.491 V.

DIGITAL BØRNEPORNOGRAFI

› Digitalisering og tekniske funktioner skaber nogle særlige passivitetsproblemstillinger, mht.:

- 1) »Temporary Internet Files« (Automatisk midlertidigt lagret materiale).
- 2) Fejl-download (lagring af utilsigtet materiale).
- 3) Uanmodet modtagelse af børnepornografisk materiale.